HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

11 septembrie 2019*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 2002/65/CE – Contract de credit pentru consumatori încheiat la distanță – Drept de retragere – Exercitarea dreptului de retragere după executarea integrală a contractului la cererea expresă a consumatorului – Comunicarea către consumator a informațiilor referitoare la dreptul de retragere”

În cauza C-143/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landgericht Bonn (Tribunalul Regional din Bonn, Germania), prin decizia din 9 februarie 2018, primită de Curte la 23 februarie 2018, în procedura

Antonio Romano,

Lidia Romano

împotriva

DSL Bank – instituție a DB Privat- und Firmenkundenbank AG, fostă DSL Bank – unitate operațională a Deutsche Postbank AG,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna C. Toader și domnii A. Rosas, L. Bay Larsen și M. Safjan (raportor), judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru DSL Bank – instituție a DB Privat- und Firmenkundenbank AG, de A. Menkel, Rechtsanwalt;

– pentru guvernul german, inițial de T. Henze, de M. Hellmann, de E. Lankenau și de A. Berg, ulterior de M. Hellmann, de E. Lankenau și de A. Berg, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de F. Erlbacher și de C. Valero, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 martie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (2), a articolului 5 alineatul (1), a articolului 6 alineatul (1) al doilea paragraf a doua liniuță, alineatul (2) litera (c) și alineatul (6), precum și a articolului 7 alineatul (4) din Directiva 2002/65/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 privind comercializarea la distanță a serviciilor financiare de consum și de modificare a Directivei 90/619/CEE a Consiliului și a Directivelor 97/7/CE și 98/27/CE (JO 2002, L 271, p. 16, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 183).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Antonio Romano și doamna Lidia Romano, pe de o parte, și DSL Bank – instituție a DB Privat- und Firmenkundenbank AG, fostă DSL Bank – unitate operațională a Deutsche Postbank AG (denumită în continuare „DSL Bank”), pe de altă parte, în legătură cu exercitarea de către domnul și doamna Romano a dreptului de retragere privind un contract de credit încheiat între aceste părți din litigiul principal.

Cadrul normativ

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (1), (3), (12)-(14), (23) și (24) ale Directivei 2002/65 au următorul cuprins:

„(1) Pentru realizarea obiectivelor pieței interne, este important să se adopte măsuri pentru a consolida această piață treptat, iar aceste măsuri ar trebui să contribuie la atingerea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, în conformitate cu articolele 95 și 153 [CE].

[…]

(3) […] Pentru a proteja libertatea de alegere, care este un drept esențial al consumatorilor, este necesar un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, pentru a crește încrederea acestora în vânzarea la distanță.

[…]

(12) Adoptarea de către statele membre a unor norme contrare sau diferite de protecție a consumatorilor, care să reglementeze comercializarea la distanță a serviciilor financiare de consum, ar putea avea efecte negative asupra funcționării pieței interne și concurenței dintre firmele de pe piață. Prin urmare, este necesar să se adopte norme comune în acest domeniu la nivel comunitar, care să nu ducă la nici o reducere a protecției generale a consumatorilor în statele membre.

(13) Prezenta directivă ar trebui să garanteze un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, pentru a asigura libera circulație a serviciilor financiare. Statele membre nu ar trebui să poată adopta alte dispoziții decât cele prevăzute de prezenta directivă în domeniul pe care îl armonizează, în cazul în care nu există indicații contrare specifice în prezenta directivă.

(14) Prezenta directivă acoperă toate serviciile financiare care pot face obiectul comercializării la distanță. Cu toate acestea, anumite servicii financiare sunt reglementate de dispoziții specifice ale legislației comunitare, care continuă să se aplice la acele servicii financiare. Cu toate acestea, trebuie să se stabilească principiile care reglementează comercializarea la distanță a serviciilor în cauză.

[…]

(23) În vederea realizării unei protecții optime a consumatorilor, consumatorul trebuie să fie bine informat cu privire la dispozițiile din prezenta directivă și orice coduri de conduită care există în acest domeniu și să știe că are dreptul de retragere.

(24) În cazul în care dreptul de retragere nu se aplică deoarece consumatorul a solicitat în mod expres executarea contractului, furnizorul ar trebui să informeze consumatorul în acest sens."

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare", prevede la alineatul (1):

„Obiectul prezentei directive este apropierea actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind comercializarea la distanță a serviciilor financiare de consum."

5 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții", prevede:

„În sensul prezentei directive:

(a) «contract la distanță» înseamnă orice contract de prestare a serviciilor financiare, încheiat între un furnizor și un consumator, în cadrul unei scheme organizate de vânzări sau prestări servicii la distanță administrate de furnizor care, în sensul contractului în cauză, utilizează exclusiv unul sau mai multe mijloace de comunicare la distanță până la momentul și, inclusiv, în momentul în care se încheie contractul;

(b) «serviciu financiar» înseamnă orice serviciu privind banca, creditarea, asigurarea, pensiile personale, investițiile sau plățile;

(c) «furnizor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică, publică sau privată, care, conform capacității sale comerciale sau profesionale, este furnizorul contractual al serviciilor care fac obiectul contractelor la distanță;

(d) «consumator» înseamnă orice persoană fizică, care, în contractele la distanță reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri situate în afara comerțului, afacerii sau profesiei sale;

[…]"

6 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Informarea consumatorului înainte de încheierea contractului la distanță", are următorul cuprins:

„(1) Înainte ca un consumator să fie obligat de un contract sau de o ofertă la distanță, acesta trebuie să primească următoarele informații privind:

[…]

3. contractul la distanță

(a) existența sau absența unui drept de retragere în conformitate cu articolul 6 și, în cazul în care dreptul de retragere există, durata și condițiile de exercitare a acestuia, inclusiv informații privind suma pe care consumatorul trebuie să o plătească în temeiul articolului 7 alineatul (1), precum și consecințele neexercitării dreptului în cauză;

[…]

(2) Informațiile menționate la alineatul (1), al căror scop comercial trebuie clarificat, se furnizează în mod clar și comprehensibil, adecvat mijloacelor de comunicare la distanță utilizate, având în vedere principiile bunei-credințe în tranzacțiile comerciale și principiile care reglementează protecția celor care nu sunt capabili să își dea acordul, conform legislației statelor membre, cum ar fi minorii.

[…]”

7 Articolul 4 din Directiva 2002/65, intitulat „Cerințe suplimentare privind informarea”, prevede:

„(1) În cazul în care în legislația comunitară există dispoziții care reglementează serviciile financiare, precum și care conțin condiții de informare prealabilă suplimentare față de cele menționate la articolul 3 alineatul (1), aceste condiții se aplică în continuare.

(2) În așteptarea continuării armonizării, statele membre pot menține sau introduce dispoziții mai stricte privind condițiile de informare prealabilă, în cazul în care dispozițiile sunt conforme cu dreptul comunitar.

(3) Statele membre transmit Comisiei dispozițiile de drept intern privind condițiile de informare prealabilă menționate la alineatele (1) și (2) din prezentul articol, în cazul în care aceste condiții sunt suplimentare față de cele menționate la articolul 3 alineatul (1). Comisia ia în considerare dispozițiile de drept intern transmise în momentul întocmirii raportului menționat la articolul 20 alineatul (2).

(4) Pentru a crea un nivel ridicat de transparență prin toate mijloacele adecvate, Comisia se asigură că informațiile sunt puse la dispoziția consumatorilor și furnizorilor, în temeiul dispozițiilor de drept intern care i-au fost transmise.”

8 Potrivit articolului 5 din Directiva 2002/65, intitulat „Comunicarea termenilor și condițiilor contractului și a informațiilor prealabile”:

„(1) Furnizorul comunică consumatorului toți termenii și toate condițiile contractului și informațiile menționate la articolul 3 alineatul (1) și articolul 4 pe suport de hârtie sau pe un alt suport durabil disponibil și accesibil consumatorului în timp util, înainte ca acesta să fie obligat de un contract sau de o ofertă la distanță.

(2) Furnizorul își îndeplinește obligația de la alineatul (1) imediat după încheierea contractului la distanță, în cazul în care contractul a fost încheiat la cererea consumatorului, prin utilizarea unui mijloc de comunicare la distanță care nu permite transmiterea termenilor și condițiilor contractului și a informațiilor în conformitate cu alineatul (1).

[…]”

9 Articolul 6 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de retragere”, prevede:

„(1) Statele membre asigură că orice consumator are la dispoziție o perioadă de 14 zile calendaristice pentru a se retrage din contract, fără penalități și fără prezentarea vreunui motiv. […]

Perioada de retragere începe:

– fie din ziua încheierii contractului la distanță […],

– [fie] din ziua în care consumatorul primește termenii și condițiile contractului și informațiile în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) sau (2), în cazul în care aceasta survine mai târziu decât data menționată la prima liniuță.

[…]

(2) Dreptul de retragere nu se aplică:

[…]

(c) contractelor a căror execuție a fost realizată complet de ambele părți, la cererea expresă a consumatorului, înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

(3) Statele membre pot prevedea ca dreptul de retragere să nu se aplice:

(a) oricărui credit destinat în principal achiziționării sau reținerii de drepturi de proprietate asupra terenurilor sau asupra unei clădiri proiectate, renovării sau îmbunătățirii unei clădiri ori

(b) oricărui credit garantat printr-o ipotecă asupra unei proprietăți imobiliare sau printr-un drept asupra unei proprietăți imobiliare

[…]

(6) În cazul în care consumatorul își exercită dreptul de retragere, acesta transmite o notificare referitoare la acest lucru înainte de expirarea termenului aplicabil, în conformitate cu instrucțiunile practice care îi sunt date la articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (d), prin mijloace care pot fi dovedite în conformitate cu dreptul intern. Termenul se consideră respectat în cazul în care notificarea este expediată înainte de expirarea termenului, în cazul în care este pe suport de hârtie sau pe un alt suport durabil disponibil și accesibil destinatarului.

[…]”

10 Articolul 7 din aceeași directivă, intitulat „Plata serviciului prestat înainte de retragere”, prevede:

„(1) În cazul în care consumatorul își exercită dreptul de retragere în conformitate cu articolul 6 alineatul (1), acestuia i se poate cere să plătească, fără întârzieri nejustificate, numai serviciul financiar prestat efectiv de furnizor în conformitate cu contractul la distanță. Executarea contractului poate începe numai după ce consumatorul și-a dat acordul. […]

[…]

(3) Furnizorul nu poate impune consumatorului să plătească o sumă potrivit alineatului (1), în cazul în care nu poate dovedi că acel consumator a fost informat în mod corespunzător cu privire la suma plătibilă, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a). Cu toate acestea, furnizorul nu poate solicita în niciun caz o astfel de sumă, în cazul în care a început executarea contractului înainte de expirarea perioadei de retragere prevăzute la articolul 6 alineatul (1) fără solicitarea prealabilă a consumatorului.

(4) Fără nicio întârziere nejustificată și în termen de maximum 30 de zile calendaristice, furnizorul rambursează consumatorului orice sume pe care le-a primit de la acesta în temeiul contractului la distanță, cu excepția sumei menționate la alineatul (1). Această perioadă începe din ziua în care furnizorul primește notificarea de retragere.

(5) Consumatorul rambursează furnizorului orice sume și proprietăți pe care le-a primit de la furnizor, fără întârzieri nejustificate și în termen de maximum 30 de zile calendaristice. […]”

11 Potrivit articolului 11 din Directiva 2002/65, intitulat „Sancțiuni”:

„Statele membre prevăd sancțiunile corespunzătoare în cazul incapacității furnizorului de a respecta dispozițiile de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive.

În acest sens, acestea pot prevedea, în special, posibilitatea consumatorului de a anula contractul în orice moment, gratuit și fără penalități.

Sancțiunile ar trebui să fie eficace, proporționale și cu efect de descurajare.”

Dreptul german

12 Articolul 312b din Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „BGB”), prevede la alineatul 1:

„«Contracte la distanță» înseamnă orice contracte cu privire la livrarea de bunuri sau prestarea de servicii, inclusiv servicii financiare, încheiate între un profesionist și un consumator, prin utilizarea exclusivă a unor mijloace de comunicare la distanță, cu excepția cazului în care încheierea contractului nu se face în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță. «Servicii financiare», în sensul primei teze, înseamnă servicii bancare sau servicii legate de acordarea unui credit, de asigurare, de asigurarea pentru limită de vârstă individuală, de plasamente financiare sau de plăți.”

13 Potrivit articolului 312d din BGB:

„(1) Consumatorul care a încheiat un contract la distanță dispune de un drept de retragere potrivit articolului 355. […]

(2) Prin derogare de la articolul 355 alineatul 2 prima teză, termenul de retragere nu începe să curgă înainte de îndeplinirea de către profesionist a obligațiilor de informare în temeiul articolului 312c alineatul 2, […] iar în cazul în care obiectul contractului îl constituie furnizarea de servicii, înainte de ziua încheierii contractului.

(3) În cazul în care obiectul contractului îl constituie furnizarea de servicii, dreptul de retragere se stinge și în următoarele cazuri:

1. în cazul unui serviciu financiar, dreptul de retragere se stinge atunci când contractul a fost executat integral de ambele părți, la cererea expresă a consumatorului, înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere […]

[…]

(5) Consumatorul nu beneficiază de acest drept nici în cazul contractelor la distanță pentru care, în temeiul articolelor 495, 499-507, este titularul unui drept de retragere sau de restituire în temeiul articolului 355 sau al articolului 356. Pentru astfel de contracte, se aplică *mutatis mutandis* alineatul 2.

(6) În cazul contractelor la distanță privind servicii financiare, consumatorul, prin derogare de la articolul 357 alineatul 1, va plăti o despăgubire pentru serviciul prestat în aplicarea dispozițiilor privind rezoluțiunea pentru neexecutare doar dacă a fost informat cu privire la această consecință juridică înainte de a încheia contractul și doar dacă a consimțit în mod expres ca profesionistul să înceapă executarea prestației înainte de expirarea termenului de retragere.”

14 Articolul 346 din BGB prevede:

„(1) În cazul în care o parte contractantă și-a rezervat un drept de rezoluțiune printr-o stipulare în contract sau beneficiază de acesta în temeiul legii, în caz de rezoluțiune prestațiile primite trebuie să fie restituite, precum și fructele dobândite.

(2) În locul obligației de restituire, debitorul trebuie să plătească o despăgubire în măsura în care:

1. restituirea este exclusă ca urmare a naturii prestației dobândite […]

În cazul în care în contract se stipulează o contraprestație, aceasta trebuie luată în considerare la calcularea despăgubirii; în cazul în care se datorează o despăgubire pentru avantajul obținut de pe urma capitalului împrumutat, se poate face dovada că valoarea avantajului era în realitate inferioară.”

15 Articolul 355 din BGB prevede la alineatul 3:

„Dreptul de retragere se stinge cel târziu la șase luni după încheierea contractului. În cazul vânzării unui bun, termenul nu începe să curgă înainte de ziua primirii acestuia de către consumator. Prin derogare de la prima teză, dreptul de retragere nu se stinge în cazul în care consumatorul nu a fost informat în mod corespunzător cu privire la dreptul său de retragere; în cazul contractelor la distanță având ca obiect servicii financiare, dreptul de retragere nu se stinge nici în cazul în care profesionistul nu și-a îndeplinit în mod corespunzător obligațiile de informare în temeiul articolului 312c alineatul 2 punctul 1”

16 Articolul 495 din BGB prevede la alineatul 1:

„În cazul unui contract de împrumut încheiat de un consumator, împrumutatul dispune de un drept de retragere în temeiul articolului 355.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

17 În cursul lunii octombrie 2007, domnul și doamna Romano au încheiat cu DSL Bank, o instituție de credit, un contract de credit destinat finanțării bunului imobil pe care îl ocupau cu titlu privat.

18 Acest contract, care avea ca obiect un credit cu rată constantă, prevedea o rată a dobânzii fixă până la 31 decembrie 2017. Contractul menționat prevedea că împrumutatul efectua o rambursare inițială de 2 % din capital și că ulterior plătea rate lunare de 548,53 de euro cu titlu de dobânzi și de o parte din capital. Rambursarea urma să înceapă la 30 noiembrie 2007, cu plata primei rate. Acordarea creditului era condiționată de constituirea unei datorii funciare asupra bunului imobil în cauză, cu titlu de garanție.

19 Încheierea aceluiași contract s-a desfășurat după cum urmează.

20 DSL Bank a înmânat domnului și doamnei Romano un document preredactat, denumit „cerere de credit”, însoțit de un document de informare privind dreptul de retractare, de un recapitulativ al condițiilor de predare a capitalului, de condițiile generale de credit, precum și de un document intitulat „fișă de informare în atenția consumatorilor privind împrumutul pentru construire”.

21 Respectivul document de informare privind dreptul de retractare preciza că „dreptul de retragere se [stingea] anticipat în cazul în care contractul [era] executat integral, iar împrumutatul și-a dat expres consimțământul în acest sens”.

22 Domnul și doamna Romano au semnat cererea de credit, documentul de informare privind dreptul de retractare, precum și confirmarea de primire a fișei de informare în atenția consumatorilor privind împrumutul pentru construire și au trimis DSL Bank exemplarul semnat al acestor documente. Aceasta din urmă a acceptat ulterior, prin curier, cererea de credit a domnului și a doamnei Romano.

23 Domnul și doamna Romano au constituit garanția convenită. La cerere, DSL Bank le-a plătit acestora din urmă capitalul împrumutat. Ulterior, domnul și doamna Romano au început să efectueze rambursările convenite.

24 Prin scrisoarea din 8 iunie 2016, domnul și doamna Romano au declarat că își exercită dreptul de retragere din contractul încheiat în cursul anului 2007 și au arătat că documentul de informare privind dreptul de retragere nu era conform cu reglementarea germană.

25 Întrucât DSL Bank a contestat exercitarea acestui drept de către domnul și doamna Romano, aceștia au sesizat Landgericht Bonn (Tribunalul Regional din Bonn, Germania) cu o cerere prin care solicitau să se constate că, în urma retragerii, DSL Bank nu mai putea să se prevaleze de drepturile a căror titulară ar fi în temeiul contractului de credit în cauză. În plus, doamna și domnul Romano au solicitat restituirea de către DSL Bank a sumelor plătite în temeiul acestui contract înainte de retragere, precum și plata unei despăgubiri pentru folosirea acestor sume.

26 Din decizia de trimitere reiese că contractul de credit în discuție în litigiul principal este un contract la distanță având ca obiect un serviciu financiar în sensul articolului 312b din BGB.

27 Instanța de trimitere consideră că precizarea, menționată la punctul 21 din prezenta hotărâre, care figurează în documentul de informare privind dreptul de retractare, privind stingerea acestui drept, se întemeiază pe articolul 312d alineatul 3 punctul 1 din BGB, care constituie transpunerea în dreptul german a articolului 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65. Cu toate acestea, în conformitate cu jurisprudența Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), această dispoziție din BGB nu s-ar aplica contractelor de credit încheiate cu un consumator, inclusiv contractelor încheiate la distanță. În ceea ce privește respectivele contracte, consumatorul ar dispune de un drept de retragere prevăzut nu la articolul 312d alineatul 3 punctul 1 din BGB, ci la articolul 355 alineatul 3 din BGB coroborat cu articolul 495 alineatul 1 din acesta. Or, respectivul articol 355 alineatul 3, pe de o parte, ar prevedea că dreptul de retragere nu se stinge în cazul în care consumatorul nu a fost informat în mod corespunzător cu privire la dreptul său de retragere și, pe de altă parte, nu ar prevedea stingerea acestui drept în cazul în care contractul a fost executat integral de ambele părți, la cererea expresă a consumatorului, înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

28 În aceste condiții, instanța de trimitere ridică problema dacă precizarea, menționată la punctul 21 din prezenta hotărâre, privind stingerea dreptului de retragere este corectă și dacă, în consecință, consumatorul a fost informat în mod corespunzător în legătură cu dreptul său.

29 În sfârșit, instanța de trimitere constată că textul comunicării privind dreptul de retragere poate fi considerat suficient de clar și de precis pentru un consumator mediu, astfel cum este definit de jurisprudența Curții, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat, ținând cont de ansamblul elementelor de fapt pertinente și de toate faptele evocate în cadrul negocierii contractului. Cu toate acestea, instanța menționată consideră că respectiva comunicare nu este suficient de clară și de precisă pentru un consumator mediu astfel cum este definit de jurisprudența germană, care se referă la un consumator mai puțin informat în materie de drept.

30 Considerând că soluționarea litigiului principal depinde de interpretarea anumitor dispoziții din Directiva 2002/65, Landgericht Bonn (Tribunalul Regional din Bonn) a suspendat judecarea cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65/CE trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții din dreptul național sau unei practici precum cea din procedura principală, care nu prevede că, în ceea ce privește contractele de credit încheiate la distanță, retragerea este exclusă dacă contractul a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere?

2) Articolul 4 alineatul (2), articolul 5 alineatul (1), articolul 6 alineatul (1) al doilea paragraf a doua liniuță și alineatul (6) din Directiva 2002/65 trebuie interpretate în sensul că, în cadrul aspectului dacă informațiile prevăzute de dreptul național în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) și cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) din directiva menționată au fost comunicate consumatorului în mod corespunzător și al exercitării de către consumator a dreptului de retragere conform dreptului național, trebuie avut în vedere consumatorul mediu normal informat și suficient de atent și de avizat, ținând seama de ansamblul elementelor de fapt pertinente și de toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului?

3) În cazul unui răspuns negativ la prima și la a doua întrebare:

Articolul 7 alineatul (4) din Directiva 2002/65/CE trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții din dreptul național care prevede că, după ce consumatorul s-a retras dintr-un contract de împrumut încheiat la distanță, furnizorul trebuie nu numai să îi restituie consumatorului suma pe care a primit-o de la acesta în executarea respectivului contract, ci să îi plătească și o despăgubire pentru utilizarea acestei sume?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

31 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care, în ceea ce privește un contract având ca obiect un serviciu financiar, încheiat la distanță între un profesionist și un consumator, nu exclude dreptul de retragere al acestui consumator în cazul în care contractul a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

32 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 6 alineatul (2) litera (c) din directiva menționată, dreptul de retragere de care dispune consumatorul care încheie la distanță cu un profesionist un contract privind un serviciu financiar nu se aplică contractelor executate integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

33 În cauza principală, din decizia de trimitere reiese că articolul 312d alineatul 3 punctul 1 din BGB, care constituie transpunerea în dreptul german a articolului 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65, prevede că dreptul de retragere se stinge în cazul în care un contract având ca obiect un serviciu financiar a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere. Reiese de asemenea din decizia de trimitere că, cu toate acestea, în conformitate cu jurisprudența Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție), această dispoziție din

BGB nu își găsește aplicarea în cazul contractelor de credit încheiate cu un consumator, inclusiv al contractelor încheiate la distanță, și că, în ceea ce privește respectivele contracte, dreptul de retragere nu se stinge în ipoteza prevăzută la articolul 312d alineatul 3 punctul 1 din BGB.

34 Reiese din articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2002/65, interpretat în lumina considerentului (13) al acesteia, că directiva menționată efectuează în principiu o armonizare completă a aspectelor pe care le reglementează. Astfel, după cum se arată în acest considerent, statele membre nu ar trebui să poată adopta alte dispoziții decât cele prevăzute de această directivă în domeniul pe care îl armonizează, în cazul în care în directiva menționată nu există indicații contrare specifice.

35 În ceea ce privește cazul în care dreptul de retragere nu se aplică, în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65, aceasta nu conține dispoziții care permit unui stat membru să prevadă în reglementarea sa națională că consumatorul dispune de un drept de retragere în ipoteza în care contractul a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta din urmă să își exercite dreptul de retragere.

36 În aceste condiții, trebuie să se constate că articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 1 alineatul (1) din aceasta și în lumina considerentului (13) al acestei directive se opune ca un stat membru să prevadă că consumatorul dispune de un drept de retragere în ipoteza menționată la punctul anterior.

37 În această privință, trebuie amintit că principiul interpretării conforme impune ca autoritățile naționale să facă tot ce ține de competența lor, luând în considerare ansamblul dreptului intern și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta, pentru a garanta efectivitatea deplină a dreptului Uniunii și pentru a identifica o soluție conformă cu finalitatea urmărită de acesta (Hotărârea din 8 mai 2019, Praxair MRC, C-486/18, EU:C:2019:379, punctul 37 și jurisprudența citată).

38 Deși obligația de interpretare conformă nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare *contra legem* a dreptului național, instanțele naționale trebuie să modifice, dacă este cazul, o jurisprudență națională consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului național incompatibilă cu obiectivele unei directive (Hotărârea din 8 mai 2019, Związek Gmin Zagłębia Miedziowego, C-566/17, EU:C:2019:390, punctul 49 și jurisprudența citată),

39 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 1 alineatul (1) din aceasta și în lumina considerentului (13) al acestei directive trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care, în ceea ce privește un contract având ca obiect un serviciu financiar încheiat la distanță între un profesionist și un consumator, nu exclude dreptul de retragere al acestui consumator în cazul în care contractul respectiv a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere. Este de competența instanței de trimitere să ia în considerare ansamblul dreptului intern și să efectueze aplicarea metodelor de interpretare recunoscute de acesta pentru a ajunge la o soluție conformă cu această dispoziție, modificând, dacă este cazul, o jurisprudență națională consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului național incompatibilă cu dispoziția menționată.

Cu privire la a doua întrebare

Observații introductive

40 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. Astfel, misiunea Curții este aceea de a interpreta toate dispozițiile de drept al Uniunii care sunt necesare instanțelor naționale pentru a statua în cauzele cu care sunt sesizate, chiar dacă respectivele dispoziții nu sunt expres indicate în întrebările adresate de aceste instanțe (a se vedea Hotărârea din 8 mai 2019, PI, C-230/18, EU:C:2019:383, punctul 42 și jurisprudența citată).

41 A doua întrebare privește interpretarea articolului 4 alineatul (2), a articolului 5 alineatul (1) și a articolului 6 alineatul (1) al doilea paragraf a doua liniuță și alineatul (6) din Directiva 2002/65.

42 În speță, din decizia de trimitere reiese că DSL Bank a transmis domnului și doamnei Romano, anterior încheierii contractului în discuție în litigiul principal, informarea conform căreia „dreptul de retragere se stinge în mod prematur dacă contractul este executat integral, iar împrumutatul a consimțit în mod expres la aceasta”.

43 Instanța de trimitere consideră că, deși această informare corespunde cazului în care dreptul de retragere nu se aplică, în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65, aceasta este totuși inexactă în raport cu reglementarea națională, astfel cum a fost interpretată de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție), potrivit căreia dreptul de retragere nu se stinge în cazul în care contractul este executat integral, iar debitorul a consimțit în mod expres la aceasta.

44 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) din Directiva 2002/65, consumatorul primește informațiile privind existența sau absența unui drept de retragere, prevăzut la articolul 6 din această directivă, în timp util, înainte ca acesta să fie obligat printr-un contract sau printr-o ofertă la distanță. Alineatul (2) al articolului 3 din directiva menționată prevede că informațiile menționate la alineatul (1) al acestui articol, al căror scop comercial trebuie clarificat, se furnizează în mod clar și comprehensibil, adecvat mijloacelor de comunicare la distanță utilizate, având în vedere principiile bunei-credințe în tranzacțiile comerciale și principiile care reglementează protecția celor care nu sunt capabili să își dea acordul, conform legislației statelor membre, cum ar fi minorii.

45 Potrivit articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2002/65, furnizorul comunică consumatorului toți termenii și toate condițiile contractului și informațiile menționate la articolul 3 alineatul (1) și la articolul 4 din această directivă pe suport de hârtie sau pe un alt suport durabil disponibil și accesibil consumatorului în timp util, înainte ca acesta să fie obligat de un contract sau de o ofertă la distanță.

46 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se reformuleze a doua întrebare în sensul că se referă la aspectul dacă articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) și cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din această directivă trebuie interpretat în sensul că obligația unui profesionist care încheie la distanță cu consumatorul un contract având ca obiect un serviciu financiar de a-i comunica acestui consumator, în mod clar și inteligibil, înainte ca acesta să fie obligat de contract sau de oferta la distanță, informarea privind existența dreptului de retragere nu este încălcată atunci când profesionistul respectiv îl informează pe acest consumator că dreptul de retragere nu se aplică contractului executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta din urmă să își exercite dreptul de retragere, chiar dacă această informare nu corespunde reglementării naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care prevede că, într-un astfel de caz, dreptul de retragere se aplică.

Cu privire la întrebare

47 În conformitate cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) din aceasta, furnizorul este obligat să comunice consumatorului înainte ca acesta să fie obligat de un contract sau de o ofertă la distanță informațiile privind existența sau absența dreptului de retragere prevăzut la articolul 6 din această directivă.

48 Dat fiind că, în conformitate cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65, dreptul de retragere nu se aplică contractelor executate integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere, consumatorul trebuie să fie informat, în etapa precontractuală, în legătură cu lipsa dreptului de retragere în cazul prevăzut la această dispoziție.

49 Desigur, astfel cum rezultă din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2002/65, statele membre pot menține sau introduce dispoziții mai stricte privind condițiile de informare prealabilă în cazul în care aceste dispoziții sunt conforme cu legislația Uniunii.

50 Cu toate acestea, astfel cum reiese din răspunsul oferit la prima întrebare, articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 1 alineatul (1) din aceasta și în lumina considerentului (13) al acestei directive trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care, în ceea ce privește contractul având ca obiect un serviciu financiar încheiat la distanță între un profesionist și un consumator, nu exclude dreptul de retragere al acestui consumator în cazul în care contractul respectiv a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

51 În aceste condiții, un stat membru nu poate să prevadă în reglementarea sa națională o obligație a unui profesionist care încheie la distanță cu un consumator un contract având ca obiect un serviciu financiar să îi comunice acestui consumator înainte ca acesta să fie obligat de contract sau de o ofertă la distanță o informație care este contrară dispozițiilor imperative ale Directivei 2002/65, și anume informația privind existența dreptului de retragere în cazul în care acest contract este executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta să își exercite dreptul de retragere.

52 Din moment ce Directiva 2002/65 exclude dreptul de retragere al consumatorului în cazul menționat la punctul precedent, nu se poate considera că profesionistul nu și-a îndeplinit obligația, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) din această directivă coroborat cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) și cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din aceasta, de a furniza consumatorului informațiile necesare atunci când s-a abținut de la a-l informa pe acest consumator cu privire la existența, în raport cu reglementarea națională, a dreptului de retragere în cazul respectiv, dar l-a informat că respectivul drept nu se aplică în acest caz.

53 Trebuie adăugat că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2002/65 coroborat cu alineatul (1) punctul 3 litera (a) al acestui articol, informarea privind existența sau absența dreptului de retragere trebuie să fie furnizată consumatorului în mod clar și inteligibil.

54 Este relevantă în acest sens doar percepția consumatorului mediu, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat (a se vedea prin analogie Hotărârea din 7 august 2018, Verbraucherzentrale Berlin, C-485/17, EU:C:2018:642, punctul 44 și jurisprudența citată).

55 Într-adevăr, armonizarea completă a dispozițiilor naționale pe care a efectuat-o Directiva 2002/65 implică adoptarea unei interpretări comune tuturor statelor membre a criteriului consumatorului de referință.

56 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) și cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din această directivă trebuie interpretat în sensul că obligația unui profesionist care încheie la distanță cu un consumator un contract având ca obiect un serviciu financiar de a comunica în mod clar și inteligibil unui consumator mediu, normal informat, suficient de atent și de avizat, în conformitate cu cerințele dreptului Uniunii, înainte ca acest consumator să fie obligat de un contract la distanță sau de o ofertă, informarea privind existența dreptului de retragere nu este încălcată atunci când profesionistul respectiv îl informează pe acest consumator că dreptul de retragere nu se aplică contractului executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta din urmă să își exercite dreptul de retragere, chiar dacă această informare nu corespunde reglementării naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care prevede că, într-un astfel de caz, dreptul de retragere se aplică.

Cu privire la a treia întrebare

57 Întrucât a treia întrebare este adresată numai în ipoteza unui răspuns negativ la prima și la a doua întrebare, nu este necesar, ținând seama de răspunsurile date la prima și la a doua întrebare, să se răspundă la aceasta.

Cu privire la cheltuielile de judecată

58 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Articolul 6 alineatul (2) litera (c) din Directiva 2002/65/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 privind comercializarea la distanță a serviciilor financiare de consum și de modificare a Directivei 90/619/CEE a Consiliului și a Directivelor 97/7/CE și 98/27/CE coroborat cu articolul 1 alineatul (1) din aceasta și în lumina considerentului (13) al acestei directive trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care, în ceea ce privește un contract având ca obiect un serviciu financiar încheiat la distanță între un profesionist și un consumator, nu exclude dreptul de retragere al acestui consumator în cazul în care contractul respectiv a fost executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta din urmă să își exercite dreptul de retragere. Este de competența instanței de trimitere să ia în considerare ansamblul dreptului intern și să efectueze aplicarea metodelor de interpretare recunoscute de acesta pentru a ajunge la o soluție conformă cu această dispoziție, modificând, dacă este cazul, o jurisprudență națională consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului național incompatibilă cu dispoziția menționată.**

2) **Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/65 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) punctul 3 litera (a) și cu articolul 6 alineatul (2) litera (c) din această directivă trebuie interpretat în sensul că obligația unui profesionist care încheie la distanță cu un consumator un contract având ca obiect un serviciu financiar de a comunica în mod clar și inteligibil unui consumator mediu, normal informat, suficient de atent și de avizat, în conformitate cu cerințele dreptului Uniunii, înainte ca acest consumator să fie obligat de un contract la distanță sau de o ofertă, informarea privind existența dreptului de retragere nu este încălcată atunci când profesionistul respectiv îl informează pe acest consumator că dreptul**

de retragere nu se aplică contractului executat integral de ambele părți la cererea expresă a consumatorului înainte ca acesta din urmă să își exercite dreptul de retragere, chiar dacă această informare nu corespunde reglementării naționale, astfel cum este interpretată de jurisprudența națională, care prevede că, într-un astfel de caz, dreptul de retragere se aplică.

Semnături